

DRAMA PRIGODNA PREDSTAVA U TRI ČINA POVODOM
STOGODIŠNJEG OTKUPA OTOKA SILBE
ILI KI ĆE MI ŠOLDI DATI ARTURA LUKINA S OTOKA SILBE

Teodora Vigato

UDK: 82.163.42.09-292Lukin, A

Pomorac Artur Lukin, koji inače nije pisao drame, povodom stote godišnjice otkupa otoka Silbe od kolonata napisao je dramu *Prigodna predstava u tri čina povodom stogodišnjeg otkupa otoka Silbe* ili *Ki će mi šoldi dati*. Autorica ovog članka povijesno kontekstualizira motive o otkupu Silbe u 1852., ali i u 1952. kada se dogodila izvedba i kada se slavila stota obljetnica. Igrokaz predstavlja uravnoteženi odnos između zabavljačkih i socijalno-kritičkih elemenata. S jedne strane autor Artur Lukin predstavio se povijesnom temom pa je igrokaz strogo povijesno uokviren događajem o otkupu Silbe, a s druge strane igrokaz donosi mnoštvo isječaka iz svakodnevnog života na otoku. U drami su se na trenutke brisale oštre granice između glumišnog i gledališnog prostora. Na otoku Silbi postoji paralelizam dviju kultura, seoske i gradske, tako i drama s jedne strane poštuje kompoziciju građanske drame i pučkih igrokaza, što je Artur Lukin baštiniio iz kazališnog života na otoku Silbi između dva rata, a s druge strane drama je sastavljena od folklornih elemenata pa se u igrokazu svira glazba na liri, pleše silbenski ples, izvodi običaj vjenčanja, a u didaskalijama se čak donosi opis silbenske nošnje.

Ključne riječi: Silba; otkup Silbe; pučka drama; amaterizam; svakodnevica

UVOD

Povodom stote obljetnice otkupa otoka Silbe od kolonata 1952., pomorac Artur Lukin¹ napisao je igrokaz koji je naslovio *Prigodna predstava u tri čina povodom stogodišnjeg otkupa otoka Silbe*. Na poleđini rukopisa dodan je i podnaslov rukom napisan *Ki će mi šoldi dati*.² Kao što sam naslov

---

¹ Artur Lukin (1899. – 1974.) rođen je u Silbi gdje je završio osnovnu školu. Pohađao je Austrijsku vojnu školu i dobio čin podčasnika. S 18 godina sudjeluje u Prvom svjetskom ratu gdje je bio ranjen. U Šibeniku je položio ispit za vođenje brodova obalne plovidbe. Vodio je brod *Dinaru* od Albanije do Rijeke. Nakon dugogodišnje plovidbe po svjetskim morima, zaposlio se na brodu za održavanje i popravak svjetionika. Sam je izradio turistički brod dug 8 metara, međutim, naletio je na hrid pored Lovrana te se brod potopio. Govorio je pet svjetskih jezika koje je kao tumač koristio u svojem pomorskom životu. Iako mu je osnovno zanimanje bilo pomorac i plovio je cijeli svoj radni vijek, bio je širokog duha i okušao se u mnogim umjetnostima. Oslikao je vrlo zanimljiv zastor za mjesnu pozornicu koja se nalazila u sklopu Poljoprivredne zadruge poznata pod nazivom *Zadruga* ili *Šala v zadrugi*. U prvom planu zastora smjestio je dvije žene od kojih jedna drži grb Silbe, a druga liru. U drugom planu platna poznati je motiv sa Silbe šesterokutni toranj s vanjskim spiralnim stubištem, koji je izgradio Petar Marinić, poznat pod nazivom *Toreta*. Nacrtao je mnoštvo slika koje se sada nalazi u vlasništvu njegove djece. Osim što je volio slikati, svirao je violinu i gitaru te bio očaran plesom pa je dva puta bio prvak plesa u Trstu. Donio je na Silbu *kvadrilju* koju je sam vodio, zatim *tango argentino*. Pratio je modne trendove pa se njegova starija kćerka Sonja prisjeća kako je na Silbi mladim djevojkama radio moderne frizure koje su se nazivale *bubiko*. Oženio se 1922. Josipom Matulina. Prva kćer Sonja rodila se 1932., zatim sin Živko 1933. i Davorka 1935. Nakon mnogo godina dobio je još jednog sina, Artura, 1950.

² Rukopis se nalazi u vlasništvu Sonje Motušić, najstarije kćerke Artura Lukina, koja mi je pored rukopisa dala mnogo informacija o svojem ocu, ali i o samoj predstavi u kojoj je sudjelovala. Sačuvane se dvije verzije rukopisa s neznatnim razlikama. Jedan rukopis ima devet numeriranih stranica pisanih na pisaćem stroju, a drugi sedam. Na kraju drugog rukopisa nalaze se pjesme koje se pjevaju za vrijeme predstave. Na kraju teksta piše: »sastavio igrokaz Artur Lukin«.

ističe, tema drame je otkup Silbe, a u podnaslovu su naznačeni nositelji radnje i težački život. Kao pismeno fiksirani scenski tekst *Ki će mi šoldi dati* izveo se dva puta pred silbenskom publikom: prvi put je izvedena 19. ožujka 1952. na blagdan svetoga Josipa na pozornici u *Zadruzi*, a 8. svibnja 1952. na trgu ispred škole. U toj amaterskoj predstavi, amatera tekstopisca i izvođača igrali su: tetu Maru Palmira Moro; tetu Filu Danira Matešić; barbu Tomu Šandro Matešić; parona Bepa Joško Mikeli; groficu Morosini Đilija Matešić; Sonja Lukin i Andro Lovrin sudjelovali su u predstavi kao jedan mladić i jedna djevojka.

U radu ćemo predstaviti dramu *Ki će mi šoldi dati* u kontekstu suvremene filologije i antropologije križajući književno-povijesnu i antropološku metodologiju. Metoda književne antropologije zasniva se na cik-cak vrludanjima od teksta književnosti do teksta kulture (Čale Feldman, 2006: 7-13). Drama zahtijeva i dramaturšku analizu i komparatistički uvid u žanrovske uzuse pučke drame te odnos dramskog pisma i povijesnog konteksta te silbenske sredine. S jedne strane govorit će se o dramskom tekstu i izvođenju napisanog teksta, a s druge strane o povijesnom kontekstu o kojem svjedoči drama i vremenu kada se drama izvodila. U književno-povijesnom pristupu najprije ćemo žanrovski odrediti dramu, a potom likove i kompoziciju. Elemente težačkog život koji smo pronašli u drami uspoređivat ćemo sa zapisima Petra Starešine iz 1971. kako bismo napravili neku vrstu mentalne karte o poljodjelstvu, stočarstvu, o životu u kući i oko kuće.³ Osim književno-povijesne i etnografske, drama sadrži i folklornu razinu pa ćemo govoriti o pjesmama koje su se pjevale pri izvođenju drame i o plesovima koji su se plesali. U Silbi nije postojalo folklorno kazalište već tradicija građanske drame koju su izvodili amateri.⁴ Zbog toga je sasvim razumljivo

---

³ Mentalnu kartu predlažu Fabijeti i drugi (2002: 144), pozivajući se na Bronislaw Malinowskog.

⁴ U Silbi je između dva rata postojala bogata tradicija kazališnog amaterizma. U Kronici zavoda sv. Fausta sv. Dragocjene krvi Isusove na Silbi, koja se čuva u

da predstava *Ki će mi šoldi dati* nije vezana za neke životne cikluse već je to amaterska predstava koja ima elemente građanskog teatra. Amaterizam je inače nepredvidiva pojava (Čale Feldman, 1995: 239), tako se i ova predstava javila nepredvidivo, pojavila se povodom godišnjice otkupa Silbe i više se dramski amaterizam na Silbi nikada u ovakvom obliku nije pojavljivao.⁵

Lukin nije opisivao kulturu kao saznanje o drugačijem (Fabijeti i drugi, 2002: 11). Naime, njegov obrazac za drugačije bio je obrnut od antropologa jer su za njega druga društva bila drugačija od onoga kojeg je živio na Silbi. On je sagledavao stvari iz pozicije domicilnog stanovništva u epistemološkim okvirima.⁶ Nije se uopće udaljio od iskustva Silbenjana jer je sam Silbenjanin i svoje eventualno etnografsko iskustvo uobličio je u obliku drame. Također se nije udaljio od lokalnog konteksta i koristio je koncepcije koje su bile bliske iskustvu sumještana. Naime, omogućio je

---

samostanu, postoje podatci o predstavama koje su priređivale časne sestre povodom blagdana. Osim toga, u župskom uredu na Silbi nalazi se Kronika Marijine kongregacije u kojoj nemamo podataka o održavanju predstava, ali imamo usmene podatke članica Marijine kongregacije koje su pričale o izvođenju predstava. Također i učiteljice koje su učiteljevale na Silbi priređivale su predstave. Djevojke u okviru Marijine kongregacije priredile su u razdoblju između dva rata predstave pa su prema usmenim podacima Vjekoslave Lovrin i Josipe Matulina izvodile drame *Strpljen spašen*; *Smrt Janje*; *Smrt Marijina*; *Dvije gluhe*; *Začarana čorba* i *Začarana svijeća*. Učiteljica Angela Žorž uvježbala je predstavu *Sveti Nikola* i *Novi Romeo*. Naknadno su se davale predstave koje je vodila učiteljica Marija Cibelić *Katarina Zrinska u tamnici* i *Proslava hrvatske himne*. U Silbi su se izvodile kazališne forme kao u gradskim sredinama, a nisu zabilježene usmenoknjiževne drame.

⁵ Proučavanje kazališnog amaterizma inače nije dovoljno umjetničko niti dovoljno folklorno pa amaterizam jedva da ulazi u okvir teatrološkog akademskog interesa. Kada dodiruje tradicijski život i predstavljачke forme tako da uprizori seosku svakodnevnicu i običaje, onda postaje predmet akademskog interesa (Čale Feldman, 1995: 237).

⁶ Fabijeti i drugi pozivaju se na razmišljanje Clifforda Geertza (2002: 43).

gledatelju da vidi kako Silbenjani doživljavaju sebe i zbog toga značenje ne treba tražiti izvan ili iznad stvarnosti ljudi koji su predmet proučavanja jer ona predstavljaju sadržaj same zajednice.

U Lukinovu procesu prenošenja silbenske tradicije nužno su se dogodile promjene jer je uobičajeno da se u prenošenju tradicije s jedne generacije na sljedeće generacije uključuje i individualnost (Fabijeti i drugi, 2002: 102). Prihvatio je sadržaje života na Silbi nekada davno i tumačio u drami na svoj način. Lukin je poput etnografa opisao grupu ljudi i njihovu društvenu organizaciju, društvene aktivnosti i postupke. Ne bismo spekulirali koliko je to bilo objektivno i nepristrano promatranje svojih sumješтана niti koliko su bili pouzdani izvjestitelji koji su mu pričali o životu prije sto godina. Lukin je bio i zapisivač i ispitivač. S jedne strane nije imao tehniku prikupljanja podataka, ali s druge strane nije morao učiti jezik i nije mu bilo teško približiti kulturno iskustvo ljudi koje proučava/opisuje. On nije promatrao izvana nego je živio u Silbi. Ima iskustvo koje prenosi u tekst koji postaje jako bogat, možda bogatiji nego što je običan proces istraživačkog projekta. On nije učio na terenu već je to na neki način živio. Znao je istaknuti upravo onu riječ koja je važna. Dobio je tako neku vrstu objektivnosti subjekta.

Predstava *Ki će mi šoldi dati* nije potpuno izoliran sustav jer elementi predstave imaju funkciju izvan predstave u drugim sustavima, ali i u drugim nizovima izvan kazališnog područja (Lozica, 2008: 42). Zapisani tekst ima dvije razine: povijesna pozadina o otkupu Silbe koja vodi radnju, dok je u drugom planu mnoštvo detalja koji opisuju svakidašnji život. Lokaliteti koji se spominju u predstavi svima su dobro poznati, a sami glumci poznati su publici i prije predstave. Svi oni zadržavaju svoj identitet i kad se uključe u predstavu, obogaćujući kazališnu poruku brojnim konotacijama.

RAZLIKA IZMEĐU POVIJESNE ZBILJE I KAZALIŠNE PREDSTAVE

Usporedili smo igrokaz s povijesnim podacima koje je istražio povjesničar Petar Starešina (1973.). Silbenjani su bili koloni⁷ svojih gospodara kao i većina stanovništva na našoj obali.⁸ Nakon uspona brodarstva, Silbenjanima je više odgovaralo da rentu plaćaju u novcu, a to je vjerojatno odgovaralo i mletačkim vlasnicima kojima je bilo nespretno poljoprivredne proizvode dovoziti u Mletke. Zato je 1770. godine sklopljen sporazum kojim se na račun rente isplaćuje 2000 lira bez ikakvih dodataka u naturi (Starešina, 1973: 4).

Od 1808. Silba je u vlasništvu mletačkih patricija Morosinija, koji su stekli otok ili kupnjom ili nasljedstvom između 1778. i 1808. S novim vlasnicima sklopljen je ugovor o visini najma koji je bio 2000 lira i darovima koji nisu precizirani. Starešina (1973: 6) misli kako su to bili sir, janjci, vuna i jaja, a vjerojatno suho svinjsko meso i suha riba. Artur Lutin spominje kako Silbenjani trebaju plaćati »dva mijara venecijanskih lir na godišće i još k tome svaka fameja mora je davati jednu suhu kožicu od kunca« (1. čin, 1. prizor). Darovi koje spominje Starešina nisu isti kao i darovi u drami; »suh kožica od kunca« kao dar se u literaturi ne spominje.

---

⁷ Kolon kao slobodan nasljedni zakupnik bio je obvezan davati godišnje vlasniku određenu naturalnu rentu, a u Silbi je ona iznosila četvrtinu proizvoda. Kolon je mogao jedan dio zakupa otuđiti ili prodati. U Silbi je kolonat kao društveno-gospodarski sustav imao stoljećima iste one značajke kao i drugdje na obali.

⁸ U 15. stoljeću spominje se zakupnik Silbe plemić Šimun Detrešić dok je zadnji zakupnik bio Benedikt Soppe. Za vrijeme Mletačke Republike odlučeno je prodati sva državna dobra pa je Ivan Krstitelj Soppe sa svojim sinom Franom kupio Silbu 20. srpnja 1639. za iznos od 12.350 dukata. Iduće godine otok je pripao Jerolimu Boru, potom se 1695. spominje kao vlasnik Mlečanin Antun Marija Surian koji je bio potomak Dominika Contarinija i nasljedstvom dobio Silbu. Još 1778. Contarinijevi su bili vlasnici otoka, a od 1808. Silba je u vlasništvu mletačkih patricija Morosinija (Starešina, 1973: 2).

Kada je ugovor bio na izmaku 1831., po uobičajenom pravnom postupku za produživanja ugovora o najmu Silbenjani su izabrali dvojicu zastupnika za pregovore oko obnove kolektivnog najma. Prema obnovljenom ugovoru, Silbenjani su bili obavezni plaćati godišnje 1150 austrijskih lira i ne spominju se darovi. Ne zna se iz kojih razloga su dvije obitelji Morosini i tri obitelji Gobis odlučili prodati otok (Starešina, 1973: 8). Pućanke iz drame *File i Mare* također se pitaju zašto obitelj Morosini prodaje otok: »Ona se s pamećov skarala« (1. čin, 3. prizor).

Vlasnici su bili voljni prodati otok samim Silbenjanima, jer su znali da njima to neće biti s financijske strane nemoguće (Starešina, 1973: 10), što je i predmet prvog razgovora *Mare i File*. U svezi s otkupom Silbe došlo je 1838. do prepiske između Silbenjana i vlasnika otoka, o čemu Lukin uopće ne govori već spominje skupljanje novca za davanje kapare koju treba parun Bepo Marinić odnijeti u Veneciju. U toku mjeseca rujna, kaže Starešina, krenuli su u Mletke izabrani zastupnici Silbe Ivan Dominik Silvestrić i Josip Marinić da ponude vlasnicima za otkup otoka iznos od 8000 forinti, s tim da iznos od 6000 forinti bude isplaćen odmah, a ostalo u roku od 3 mjeseca poslije potpisanog kupoprodajnog ugovora. I o ovim podacima Lukin uopće ne govori. Međutim, Artur Lukin koristi povijesnu ličnost Bepa Marinića,⁹ ali kao kapetana koji je želio na prevaru kupiti Silbu. Naime, Starešina (1973: 8) spominje Bepa Marinića kao pregovarača za otkup otoka, ali se nigdje ne spominje kako je Marinić želio sam kupiti

---

⁹ Bepo (Josip) Marinić imao je trabakul *Maurizio* od 50 tona nosivosti. Posjedovao ga je i s njim zapovijedao otprilike između godine 1825. i 1850. kada je rasporemljen na Silbi. Ovaj pomorac je podigao oko 1860. u župnoj crkvi oltar sv. Josipa, prenaslovljen poslije Prvog svjetskog rata na Srce Isusovo, navodi Starešina kao usmeni podatak. Kapetan Josip Marinić djelovao je i nakon obnove brodarstva na Silbi. Zapovijedao je peligom 54 tone nosivosti od 1852. godine (Starešina, 1971: 98).

otok pa pretpostavljamo da je zaplet autor stvorio svojom maštom, isto kao i naziv njegovog trabakula *Beato Giuseppe*.¹⁰

U međuvremenu za kupnju otoka javili su se drugi aspiranti s boljim ponudama. Najbolju ponudu imao je povratnik iz Amerike Velološinjanin Marko Raguzin. Marko Raguzin je za iznos od 28.500 austrijskih lira kupio Silbu što se također spominje u drami.

Raguzin nije bio voljan produžiti ugovor pa počinje spor na sudu u Zadru. Predlagao je da se kolektivni godišnji najam utanači u visini prosječnog izravnog poreza koji su Sibenjani platili u zadnjih deset godina. Taj je iznos bio oko 1500 forinti.

Prihvatiti taj prijedlog značilo je potrostručiti godišnji najam u odnosu na dotadašnji. Silbenjani su Raguzinov prijedlog odbili. Vjerojatno je Raguzin namjerno zahtijevao tako visoku najamninu kako bi je Silbenjani odbacili i time ga doveli u situaciju da mu tobože ne preostaje ništa drugo nego tražiti naturalnu rentu. Tužio je sve jamce i tražio da mu Silbenjani daju jednu četvrtinu poljskih proizvoda. Došlo je do parnice (Starešina, 1973: 10). Lukin također spominje parnicu: »undaj pisa sindaku neka mu se dava četvrti de od svega će se najde v intradi« (3. čin).

Odnosi Silbenjana i Raguzina bili su toliko zategnuti da se on nije nikada usudio stupiti na tlo Silbe. Kad god bi svojom brigantinom iz Lošinja prolazio Silbenskim kanalom u smjeru Zadra ili obrnuto, Silbenjani su ga izvirgavali demonstracijama: udaranjem u kante, trubljenjem u rogove, galamom i vikom djece (Starešina, 1973: 18), što također u drami spominje i Lukin.

Već u tijeku parnice naslućivalo se kako će Raguzin izgubiti i da će biti primoran otok prodati. Zato su Silbenjani u drugoj polovici 1851. izabrali 12 povjerenika sa zadatkom da prikupljaju predujam za otkup Silbe. Za šest mjeseci bilo je sakupljeno 1348 forinti od 59 kućedomačina. Pojedinačni

---

¹⁰ Ivan Marinić imao je pelig *Beato Giuseppe*, koji je bio sagrađen u Voloskom 1834., nosivosti 55 tona, s 5 članova posade (Starešina, 1971: 95).

iznos predujma iznosio je od 5 do 150 forinti. Sporazum je postignut u prvoj polovici ožujka 1852. godine te je cijena za otok utvrđena u visini od 5025 bavarskih talira ili 16.000 forinti. Raguzinu je bio sav novac odmah isplaćen. Svu ugovorenu svotu skupili su između sebe sami Silbenjani. Siromašnjima su pomoć pružili imućniji, bilo u obliku zajma, bilo kupovinom zemljišnih čestica (Starešina, 1973: 18). Polovina stanovništva Silbe nije bila u stanju smoci novac za otkup otoka (Starešina, 1971:107). Još 1867. bila su 94 domaćinstva koja su dugovala pojedinačno i do 180 forinti. Nagodba s Raguzinom ili otkup javno je objavljen od strane župnika u crkvi na svečanoj misi 19. travnja 1852. na blagdan sv. Josipa.

ŽANROVSKO ODREĐENJE DRAME *KI ĆE MI ŠOLDI DATI*

Kada žanrovski određujemo dramu *Ki će mi šoldi dati* ne možemo kazati kako je to samo amaterska predstava u kojoj se davao pučki igrokaz,¹¹ također se ne bi moglo kazati ni da je to folklorna predstava s fiksnim tekstom,¹² a niti da je riječ o seljačkom igrokazu.¹³ U predstavi su se susreli

---

¹¹ Lozica (2008: 45) razlikuje stalne tradicijske teme vezane uz predindustrijski način života od suvremenog kazališta: amaterske predstave, pučki igrokazi, crkvena prikazanja ili obredne ceremonije.

¹² Lozica (2008: 174) je izdvojio folklorne predstave sa strogo fiksnim tekstom koji postoji u pisanom obliku i koji izvođači poput profesionalnih glumaca moraju naučiti kako bi mogli nastupiti. Riječ je o polufolklornim dramama s tekstovnim predloškom koji su u narod utonuli iz kulture viših slojeva iz pisane dramske književnosti. Mogli bi reći da su ti tekstovi prošli put obrnute evolucije, iz kazališta su se vratili u običaj, srasli s njim i počeli djelovati kao dio folklor a kao primjeri navode se *Robinjom* i *Moreškom*.

¹³ U želji za rekonstrukcijom napuštenih običaja rođen je kazališni žanr seljački igrokaz (Maraković, 1929: 56-64). Seljak Stjepan Novosel uspostavio je novi žanr seljački igrokaz koji želi biti isječak iz života i to ne iz života kakav jest nego kakav je nekad bio. To je žanr amaterskog kazališta, nastao na poticaj

različiti scenski žanrovi. Dominiraju elementi pučke drame jer je drama ukorijenjena u tlo iz kojeg izravno dolaze i pisac i glumci te autor koristi mjesni govor. Na pozornici su se za vrijeme predstave izvodili silbenksi plesovi, pjevale su se pjesme, sviralo se na liri, izvodio se običaj vjenčanja što se prikazivalo kao cjelovito zbivanje bez obzira na kontekst čitavog igrokaza. Međutim, pučki teatar obuhvaća profesionalno autorsko kazalište za puk i tematski zahvaća u pučki referencijski okvir, ali ima izvorište u profesionalnom kazalištu,¹⁴ dok u pisanju i izvođenju predstave *Ki će mi šoldi dati* nema udjela profesionalaca pa se tako ova drama/predstava razlikuje od pučkih drama koje su pisali pisci, a izvodili profesionalni glumci i redatelji. Drama je ipak zasnovana na obrascima pučke dramaturgije jer idealizira život Silbenjana, pokazuje njihovu pravu i dobru stranu i svojom poučnom tendencijom pridonosi njihovu oplemenjivanju. Miješaju se komični i tragični elementi. Drama se odlikuje melodramatičnošću i didaktičnošću te formom i stilom podsjeća na građansku ozbiljnu komediju. Predstave sa seoskom tematikom vrlo često izvode specifične amaterske kazališne skupine (Čale Feldman, 1995: 239).

Lukin je posegnuo za povijesnom temom i želio je vjerno rekonstruirati povijesni događaj kako bi stvorio mit¹⁵ o otkupu Silbe od kolona. Nastojao je simulirati povijesnu autentičnost. U hrvatskoj povijesti glavnu riječ vode tuđinci prema kojima se ne može uspostaviti afirmativan odnos, što je bitna

---

pučkog kazališta. Žanr se održao te postoji i danas (Lozica, 2008: 62). Autori u seljačkom igrokazu žele sačuvati običaje, ali običaji izvan konteksta mijenjaju svoju prirodu, a čuvati običaj u kontekstu znači htjeti zaustaviti povijesni proces. Svijest o tradicijskoj kulturi javlja se upravo tamo gdje je ona već nestala kao želja za obnavljanje izgubljenog (Lozica, 2008: 64).

¹⁴ Prvi je definirao pučki igrokaz Nikola Batušić (1973). Potom Marijan Bobinac (Bobinac, 2001: 34 i 1991: 34) nastavlja istraživati bečku pučku komediju koja ima odraz u hrvatskoj pučkoj dramatici. O pučkom kazalištu, posebice o pučkim dramama Josipa Eugena Tomića pisali su Suvin (1973: 20-26) i Cvijeta Pavlović (2000: 273-284), a o Freudenreichtu je pisala Adijana Car-Mihec (1995: 143-151).

¹⁵ Bobinac (2001: 16) poziva se na Waltera Pulchnera (1994).

značajka hrvatskog povijesnog pučkog igrokaza. Likovi drame, posebice predstavnici puka, izriču vrlo kritičku prosudbu o položaju donjih slojeva društva, o tuđincima uzurpatorima, ali i o nezavidnom stanju Silbenjana u cjelini.

Nacionalna i povijesna drama obično ima kritičku refleksiju na suvremenost. Naime, iako igrokaz nalazi svoj epski i povijesni prostor unutar patrijarhalnog vremena i s konkretnim povijesnim ličnostima sredine 19. stoljeća, nalazimo podudarnosti s društvenom stvarnošću sredine 20. stoljeća kada se igrokaz prikazivao. Socijalističke pedesete godine 20. stoljeća u Jugoslaviji bile su pod znakom oslobađanja od neprijatelja i stvaranja društva u kojem neće nitko biti eksploatiran. Povodom proslave stote obljetnice otkupa Silbe, na naslovnici lokalnog lista *Glas Zadra* velikim slovima je pisalo »Silba je proslavila 100. godišnjicu ispod feudalno kmetskog odnosa«. ¹⁶ Upravo sintagma »ispod feudalno kmetskog odnosa« upućuje na osnovni ton članka. U uvodnom dijelu članka piše kako je proslava održana »u znaku nastojanja za daljnje uređenje mjesta«. Silba obiluje prirodnim bogatstvima pa su je zato eksploatirali Rimljani, Mlečani i razni feudalci. Ispričana je kratka povijest Silbe i na kraju piše kako su Silbenjani veoma svečano proslavili svoj praznik s priredbama, predavanjem i narodnim veseljem. Na programu su bile silbenske pjesme, domaće kolo *Tanac* i kraća drama iz povijesti Silbe, a svečana sala bila je »okićena starinama otoka«.

LIKОВИ U DRAMI *KI ĆE MI ŠOLDI DATI*

U početnoj didaskaliji predstavljeni su likovi teta Mare i File, Toma, paron Bepo, Toni mornar, grofica Morosini, tri mladića i tri djevojke koji nisu imenovani i, kako kaže autor, »po mogućnosti jedan starac sa lirom (starinsko glazbalo Silbe)«. U piščevoj zamisli to bi trebao biti »jedan

---

¹⁶ Bio je to naslov novinskog članka koji je tiskan na naslovnoj stranici lokalnog lista *Glas Zadra*, 3 (47), 22. ožujka 1952.

stari«. Lukin je mislio na Antu Merla, koji je tada jedini znao svirati liru, a on je tada bio u poodmaklim godinama. U vrijeme pisanja ovog igrokaza lira je već bila zaboravljeni instrument i pretpostavljamo da nije bilo nikoga mladoga tko bi svirao. Grofica Morosini i paron Bepo Marinić, vlasnik trabakula, povijesni su likovi, dok su ostali likovi izmišljeni i predstavljaju obične pučane s uobičajenim karakteristikama.

Marinić je prevario Silbenjane i to je motiv koji pokreće radnju. »Onakov se rodi i onakov ne more biti boji« (3. čin), rekla je za Marinića File. Upućuje na onu tezu koja se pojavljuje u pučkom kazalištu da likovi nemaju tendenciju bilo kakve promjene.

U drami *Ki će mi šoldi dati* miješaju se društvene klase pa podjednaku ulogu u razvoju radnje imaju predstavnici puka: File, Mare, mornar Toni i mještanan Toma kao i paron Bepo Marinić i grofica Morosini, ali nije ugrožen obavezno uspostavljeni red što je također jedna od odlika pučke drame. S druge strane, poznato je kako su u Silbi kapetani, mornari i težaci živjeli jedni pored drugih i zajedno gledali amaterske predstave.

Seljaci Mare i File te mornar Toni i mještanan Toma ozbiljni su dramski likovi koji u nekim dijelovima imaju prosvjetiteljsku intenciju. Djeluju u točno određenom prostoru i opisuju pučki život podcrtavajući društvena pitanja, ali dramski ne djeluju pa se na sceni samo prepričava ono što se dogodilo ili ono što bi se moglo dogoditi. Likovi se ne razvijaju pa se ništa nije promijenilo u životima File i Mare od prvog razgovora kada su najavile otkup Silbe do trenutka kada se to dogodilo. Radnja je statična, iako ima mnogo događaja, jer scenska događanja ne razvijaju radnju nego dijalog (Bobinac, 1984: 343; 2001: 18). U početnim prizorima predstavljene su osobe iz pozadine, koje pripovijedanjem uvode gledatelje u početnu situaciju i postavljaju osnovne odnose. File i Mare veličaju lokalni ambijent i njegovu prednost u odnosu na Veneciju te propagiraju neku vrstu naivnog morala. Ističu autoritet majke na obiteljskoj ili privatnoj razini i na razini cijelog kolektiva koje trebaju očuvati tradicionalne forme zajednice.

Predstavnice puka Mare i File čuvaju i reprezentiraju humane vrijednosti. Svim ljudima koji pripadaju puku zajednička je naivna vjera u zavičaj i prirodu (Bobinac, 1991: 60). Iz teksta saznajemo da su one žene srednjih godina zato što im se mladići i djevojke obraćaju s teta, i još nešto, kada govore o mladosti, prisjećaju se i one svoje bezbrižnosti prije mnogo godina. Mare je siromašna žena s velikom obitelji, ali samo ona »ide na žurnatu« (1. čin) kako bi ih prehranila. Savjetuju joj da se zaduži kako bi dala svoj dio za otkup Silbe. Međutim, ona je vrlo realna jer ne zna kako bi vratila posuđeni novac te stalno ponavlja rečenicu *Ki će mi šoldi dati* što postaje podnaslov igrokaza i daje socijalnu notu čitavom događanju na sceni. Mornar Toni plovi na brodu parona Marinića i nema baš veliku plaću, a o barbi Toniju iz teksta saznajemo da je »bona nova« (3. čin), radoznao je i želi čuti sve što dugi govore. Na sceni su predstavnici nižih društvenih slojeva. Probleme tog sloja Lukin je želio predstaviti s puno ozbiljnosti. Tako je, poput ostalih pučkih dramatičara, kršio neka temeljne postulate dramaturgije jer srednji i donji slojevi dolaze na pozornicu i u ozbiljnim ulogama, a ne samo u komedijama.

Likovi su više scenske figure nego li dublje motivirana produbljena ljudska bića, nedostaje psihologije, prirodnosti, a karakteri su slabo ocrtani. Nije ovo pisao iz unutarnje potrebe već s obzirom na publiku i iz težnje da napiše dramu o otkupu Silbe.

KOMPOZICIJA DRAME *KI ĆE MI ŠOLDI DATI*

Tekst je pisan u obliku drame i jasno su odvojeni likovi od replika. Naznačeno je mjesto odvijanja radnje. Na prospektu su trebala biti naslikana mjesta odvijanja radnje. Mara i File s čarapom koju pletu u ruci začinju temu o siromaštvu i maštaju o trenutku kada više neće trebati nikome davati »gospoščinu«. One su gotovo stalno na sceni i komentiraju radnju. K njima dolaze ostali likovi i pričaju što se događa. Ništa se ne događa na sceni nego se sve dogodilo izvan scene, a likovi dolaze kako bi prepričali događaje.

Autor je poznao kazališne konvencije pa upotrebljava govor u stranu, a iz didaskalija saznajemo kako autor ima predodžbu kakva bi trebala biti mizanscenska rješenja, zatim daje naputke kada netko ulazi ili izlazi s pozornice. Način glume u takvim predstavama predstavlja neku vrstu otuđenja od lika koji predstavljaju. Glumci se ne smiju uživljavati u likove koje igraju i moraju se od lika distancirati strogo se pridržavajući autorovih naputaka. Na naznačenom mjestu moraju zastati u govoru kako bi izgovorenu laž ili nemoć artikulacije jezika mogli spoznati i gledatelji. Razumije se po sebi da se pučki igrokazi moraju igrati stilizirano, a bilo kakav naturalizam i realizam uništavaju izvedbu ovakvog tipa predavljanja (Bobinac, 1991: 80).

Drama je podijeljena u tri čina, a prvi čin dodatno je podijeljen na tri prizora. Kao što smo već istaknuli, u prvom prizoru prvog čina temu teškog težačkog života na Silbi najavljuju Mare i File. U drugom prizoru Mari i Fili se pridružio Toma i saznajemo kako gospodarica želi prodati otok. Ujedno se najavljuje kako će paron Marinić poći u Veneciju i uzeti kaparu za otkup Silbe. Nije naznačeno da su likovi otišli sa scene, a sama radnja to zahtijeva jer se u trećem prizoru pojavljuju novi likovi paron Bepo i mornar Toni koji vode povjerljiv razgovor. Naime, paron Bepo otkrije mornaru Toniju kako upravo on sam želi kupiti Silbu i otok bi samo promijenio vlasnika, a narodu bi bilo isto. Osim toga, sada se i mjesto radnje promijenilo jer se sve to događa na točno preciziranom mjestu na Silbi, a to je Papranica odakle će parun Bepo Marinić otploviti u Veneciju.

Drugi čin se događa u kući grofice Morosini koja se nalazi u Veneciji na Canalu Grande i na prospektu bi trebao biti nacrtan Ponte del Rialto. Kapetan Marinić u pratnji mornara Tonija dolazi u kuću grofice Morosini kako bi pregovarao o kupnji Silbe. Međutim, ona ne želi prodati otok kapetanu Mariniću jer je već obećala kako će otok prodati Silbenjanima. Na putovanju u Veneciji Lukin dodaje sporedni lik i sporednu radnju, naime, mornar Toni se zaljubio na prvi pogled u *mašeru* Ninettu koju je vidio u kući grofice Morosini.

Radnja trećeg čina ponovo se vraća u Silbu. Toma donese vijest kako se gospodarica naljutila na parona Marinića i prodala Silbu Marku Raguzinu. U raspletu saznajemo kako se pokrenuo sudski postupak. Slijede pjesma i ples, a odmah nakon plesa i pjesme, saznajemo kako su Sibenjani dobili »pravdu«. Drama završava također pjesmom i plesom na svadbi onih mladih koji su u prvom činu nagovijestili da će se ženiti.

Otvorena forma omogućila je drami veliku zastupljenost pripovijedanja. Dramske događaje prepričavaju posrednici, a to su pućanke Mare i File. S druge strane, Lukin je dramu prilagodio zakonima klasične dramaturgije. Samo je prvi čin podijeljen u tri prizora. Najdulji je posljednji čin. Nazočne su zakonitosti piramidalne dramaturgije pa prizor prvog čina predstavlja ekspoziciju jer se upoznajemo s likovima, radnjom i osnovnim zapletom. Drugi čin predstavlja vrhunac radnje kada saznajemo kako grofica Morosini ne želi prodati Silbu, a treći čin predstavlja peripetiju i rasplet. Fabula je vođena ravnomjerno. Govor odgovara likovima pa Silbenjani govore silbenski, a grofica koja živi u Veneciji govori talijanski. Lukin je preveo govor grofice Morosini tako da parun Bepo prevodi mornaru Toniju ono što je grofica rekla. Silbenjani i vlasnici otoka prikazani su u kontrastu ne samo po govoru već po ponašanju, načinu života, mjestu stanovanja i navikama te predstavljaju dvije političke grupacije na javnoj i privatnoj razini.

U prvi plan drame dolazi život sredine i kolektiv malih ljudi koji vrlo ozbiljno raspravljaju o javnim temama što je karakteristika pućkih drama (Bobinac, 2001: 34). Komični elementi svedeni su na minimum. Tema je profilirana s jasnim antagonističkim pozicijama, građa je pregledno raspoređena, fabula je logički vođena jer se scene nadovezuju kauzalno jedna na drugu. Poetološke premise jednostavno su formulirane jer autor dvostruko računa s donjom društvenom klasom svoga vremena, s izvođačima i s adresatima pa tekst poštuju očekivanja publike.

Međutim, kompoziciju drame *Ki će mi šoldi dati* možemo promatrati u kontekstu građanske drame (Suvin, 1973: 12) jer je intencija autora izravno reproducirati predmetni vanjski svijet te čovjeka i njegovu okolinu. Lukin

piše dramu po ukusu šire publike i zanosi se domoljubljem i poviješću te idealizira nacionalne likove, a s druge strane, negativno se odnosi prema tuđincima. U ocrtavanju karaktera nedostaje psihologije, likovi su ponekad neprirodni, a sredstva kojima se služi nategnuta su i neuvjerljiva. Domini-
raju postupci opreka: Silba i Venecija, pučani i paruni, kapetani i mornari, sloboda ili ropstvo, hrvatstvo ili tuđinstvo. Silba je neiskvarena, seoske dje-
vojke su poštene, optimizam unosi mladost. Svakom pučkom dramatičaru, pa tako i Lukinu, bitno je da se postigne *happy end* i to takav koji u sebi
sadrži i utopiju privatnog i utopiju socijalnog izmirenja.

Drama *Ki će mi šoldi dati* ima obilježja melodrame (Beluhati, 1981: 428-449). Sama tema koja govori o otkupu slobode, potom navođenje tema iz svakodnevnog života te efektne situacije i dijalozni upućuju na melodramatični izraz. U središtu zbivanja je kolonat i otkup Silbe koji je konstruiran oštrim naglim i neočekivanim preokretima u fabuli jer jedan od Silbenjana želi kupiti otok i tako bi Silba samo promijenila vlasnika. Melodramatski je intoniran i sretni završetak te se ponovo uspostavlja narušeni red. Javljuju se i negativni osjećaji, što je također odlika melodramatike, a to su zavist i osvetoljubivost. Svi su razgovori strastveni, njima se otkriva proživljavanje i samoocjenjivanje osoba. Svaka faza strogo je određena granicama čina. Likovi su jednodimenzionalne maske, nosioci pozitivnih ili negativnih osobina, simpatični ili antipatični junaci podređeni tijeku radnje. Uvedeni su i sporedni junaci kako bi fabulu učinili složenijom.

Kompozicija je jasna i dramaturški vrlo jednostavna. Jasno se ističu ključne epizode u odnosu na tijek događaja, posebice prevara paruna Marinića. Svaka sljedeća faza razvoja radnje donosi novi stupanj ekspresivnosti te nema nikakvih ponavljanja. Takvim postupkom autor održava stalnu emocionalnu napetost. Svi elementi unijeti u tkivo djela podređeni su glavnoj temi. Crta događanja i zaplet junaka teže moralizatorskoj obradi sižeja jer dobro se nagrađuje, a zlo se kažnjava. Silbenjani su na kraju dobili svoju slobodu. Čitamo tendencije o vjernosti, mužu, bogu, domovini.

TEŽAČKA SVAKIDAŠNJICA

Lukin je pokušao zabilježiti jedan stari svijet kojem prijete opasnost da sasvim iščezne pa je drama povijesni i antropološki izvor. U nastojanju da se opiše silbenska svakidašnjica pažnju smo usmjerili na bazične životne manifestacije: obitavanje i rad, stanovanje i prehrana, poljodjelstvo, stočarstvo, pomorstvo i na kraju silbenska pobožnost. Analiza djela otkriva životnost i sadržajnost prošle stvarnosti u kojoj se prikazuje način života težačka i težačka svakidašnjica jer su glavne junakinje dvije pućanke koje obrađuju zemlju. Izdvojili smo hranu koja se spominje u drami i životinje koje su se uzgajale na Silbi. Zanimalo nas je u kakvim su kućama živjeli i kako su se odijevali.

Zapažanja Lukina kao istraživača koji je živio među svojim Silbenjanima uspoređivali smo s istraživanjima Petra Starešine (1962. i 1971.). Rezultate smo zapisali u neku vrstu usporedne tabele. Prikupljene rezultate prikazali smo kao etnološki dokument i metodom statističkog dokumentiranja pomoću konkretnog dokaza stvorili neku vrstu mentalne karte.

Težački rad

	Artur Lukin	Petar Starešina, 1971.
brinci nositi	brinci nositi (3. čin)	
celinu dusti	na Blakovtegu počela onu celinu dusti (1. čin, 1. prizor); po vrućini ali dusti (1. čin, 1. prizor)	
kopati	v zimi kopati (1. čin, 1. prizor); ča se ne bi ona denjala kopati (3. čin)	
lavurati	lavurati za gospoščinu (1. čin, 1. prizor); kako jedan siromah lavura (1. čin, 1. prizor)	
nadoplitati	ne vidiš da nadoplitan kalcete (1. čin, 1. prizor)	

ovčican pojti	k onimin dvin ovčican pojti (1. čin, 1. prizor)	
plesti	jopet nič novog pleteš (1. čin, 1. prizor)	
tiještiti		tiještenje zgnječenog i iscijeđenog grožđa (61. str.)
tući, tarti		masline tukle (s tučkom u kamenici) onda tarle u vreći nogama (61. str.)
žurnata	vero se mardi i ote da in se žurnatu plati (3. čin); morati pojti koga žurnatu učiniti za pomoći platiti škroj (3. čin); ki će meni pojti na žurnatu (3. čin)	

Težački rad glavnih junakinja, prema navodima Artura Lukina, jest »celinu kopati«, »ovčican pojti« i, ako su malo siromašnije, »pojti na žurnatu«. Starešina je naveo uzgajanje vinove loze kao jednu od glavnih grana privređivanja Silbenjana nakon propasti brodarstva pa je predmet njegova zanimanja sve ono što se događa oko grožđa kojem dodaje i maslinarstvo, što s druge strane nije predmet interesa drame Artura Lukina.

Polje i oko polja

	Artur Lukin	Petar Starešina, 1971.
barbakant	Pa će nas tukati po mazariji učiniti jedan barbakant (1. čin, 1. prizor)	
celina	počela onu celinu dusti (1. čin, 1. prizor)	
groće	punoj groća (1. čin, 1. prizor)	
mazarija	pa će nas tukati po mazariji učiniti jedan barbakant (1.čin, 1. prizor)	
mocira	dodari i buž od mocire na njega žja (1. čin, 1. prizor)	vrt je ograđen mociro m (58. str.); polumocirne nastambe (58. str.)
škaja	jer se od škaje ne moremo braniti (1. čin, 1. prizor)	

Vrsta zemljišta		zemljište za pašu (51. str.) vale (suhe doline), pristranci i doci (53. str.) pašnjak, vrt, oranica, polje za sijanje, vrt s vočkama, vinograd, oranica s vinogradom, pašnjak s grmljem, oranica s maslinama, oranica s lozom i maslinama, vinograd s maslinama, pašnjak sa stablima, stara šuma, razvijena šuma, mlada šuma. ¹⁷
-----------------	--	--

Koloni su u početku bili stočari i sporo su se privikavali na ratarstvo. Počele su se smanjivati neobrađene površine i povećavati obradive. Zbog toga se u drami po dva puta spominje »lavurati« i »kopati« kao vrlo težak posao koji su morale raditi prvenstveno silbenske žene. Na silbenskim ženama leži obrada zemlje, međutim, silbenski pomorci su također imali običaj sudjelovati u obradi zemlje. Zemlja je bilo uporište na koje su se mogli osloniti u vrijeme krize u brodarstvu, poslije brodoloma, nesretno izvedenih prijevoznih poslova, bolesti, iznemoglosti i starosti (Starešina, 1971: 85). Lukin opisuje kako je Mare na žurnati¹⁸ kopala »celinu« koja je bila puna »groća«. Opisan je načina kako je krčila zemlju jer je radila »barbakant« gdje bi ostavljala kamenje. Naime, Silbenjani su mukotrpno kultivirali kraško tlo i težaci su neprekidno morali otimati kamenjaru ono malo plodne zemlje.

¹⁷ U katastarskim knjigama Silbe iz 1824. navedene su ograđene zemljišne čestice (Starešina, 1971: 82). Zemlja je većinom crnica, ima škrapa, spilja, vrtača, dolaca, vrulja (Juras, 1928: 440)..

¹⁸ Riječ »žurnata« i danas otočani upotrebljavaju u značenju »dnevnice« tj. jednodnevnog najamnog rada (Vigato, 2010: 224).

Obrađivanje zemlje na Silbi, kaže Lukin, »gušta pota, karvi i truda, nakon se trepi od šuše, bure, grada i skoti« (1. čin, 1. prizor).

Hrana i poljodjelstvo

	Artur Lukin	Petar Starešina, 1971.
biži	unda ima biži (1. čin 3. prizor)	
bižejke	bižejke (1. čin 3. prizor)	
grozje	da nebi nego koliko grozja prodadu (2. čin)	
kruh	vi ne znate skimi zubimi kruh iste (1. čin, 1. prizor)	peći kruh (55. str)
ječam		ječam (60. str.)
plava riba		plava riba (54. str)
provišta	čekan ženu da mi donese malo provište (1. čin. 2. prizor);	
pšenica		pšenica (60. str.)
sir	undaj sir (1. čin, 3. prizor); porta forma-jo (2. čin); ča spominje sir (2. čin); pita gospodarica jesmoli donesli sira (2. čin); nismo donesli sir (2. čin); di bon formagio Salvan (2. čin); donesemo trejset funti dobroga sibenskoga sira (2. čin); mi rako-mando il formajo paron (2. čin); ča jopet spominje sir (2. čin); sirčić ponesa (3. čin)	
sočenice		sočenice (60. str.)
uje	pak je uje (1. čin, 3. prizor)	
tarsje	znaš li daj dobotu sva nasajena s tarsjun (1. čin, 3. prizor)	
vino		izvoz vina za razmjenu žita (51. str.) mletački trgovci pokazuju interes za silbensko vino (51. str.); konoba za pohranu vina (51. str.)
žito		žito (51. str.); stara žita za potrebe pučanstva (55. str.)

Od povrća Lukin spominje samo »biži« i »bižejke«, a poznato je kako su Silbenjani za svoje potrebe uzgajali krumpir, grah, rajčicu, blitvu i kupus.¹⁹ Kruh spominje samo u prenesenom značenju, dok Starešina navodi kako se u Silbi pekao kruh u krušnim pećima koje je imala gotovo svaka kuća. Silbenjani su uglavnom jeli biljnu hranu, a od životinja Lukin spominje samo »kunca«, vjerojatno su jeli i pokoju ovcu ili janje (Starešina, 1971: 13). Riba se uopće ne spominje, što je teško povjerovati da nisu jeli ribu jer se plava riba spominje kao dar koji su morali dati obitelji Morosini. Starešina uopće ne spominje sir, a Silba je bila poznata po proizvodnji vrlo kvalitetnog ovčjeg sira koji je grofica Morosini naručila od Silbenjana. Sir je bio na glasu kao jako dobar, ali nije bio dovoljno trajan.²⁰

Vinova loza spominje se u drami samo jedanput, međutim na jednom mjestu Lukin kaže kako je Silba sva zasađena »tarsjem«. Vinogradi su tijekom 19. stoljeća zauzimali trećinu otoka. Vinogradarstvo je bilo najrentabilnija gospodarska grana, dok maslinarstvo nije bilo mnogo razvijeno (Starešina, 1973: 2). Maslinovo ulje se u drami spominje samo jedanput. Koliko su vrijedni bili vinogradi, vidimo iz oporuka i kupoprodajnih ugovora iz 17. i 18. stoljeća u kojima se uvijek spominju vinogradi (Starešina, 1971: 32).²¹ Od sorti grožđa naročito je bilo poznato rano grožđe »ranac« koje je dozrijevalo krajem lipnja te se otpremalo u Rijeku, Trst, Beč, Berlin, Budimpeštu (Bošnjak, 1962: 27). Izvozu svježeg grožđa pogodovala su brze parobrodske veze. Prenošenje ranog grožđa iz vinograda u naselje vršile su isključivo žene u koševima na glavama. Puno grožđa, ponajviše crnog, koje bi pred svitanje poplavilo u košarama obalu Mula impresioniralo je pučku pjesnikinju Matiju Solinu Koreniku, koja je zapjevala: »Još ni bila

---

¹⁹ Prema Bošnjaku (1961: 29) i Jurasu (1928: 440), Silbenjani su povrće uzgajali za vlastite potrebe.

²⁰ O silbenskom siru više u Davor Baković, »Tehnologija silbanskog i olipskog sira« (1962: 56-58), ovčji sir spominje i Ivo Juras (1930: 76) koji uspoređuje silbenski s paškim sirom.

²¹ Više o oporučnom ostavljanju vinograda u Starešina (1971: 32).

zora zabelila / Ni zvonila ta Zdravamarija / Sva je riva z grozjun začarnila« (Starešina, 1971: 105).

Međutim, svjedoci su u parnici koju su vodili Silbenjani protiv Marka Raguzina, vrlo često pretjerujući, svjedočili kako je Silba kamenitija i manje plodna od susjednih otoka Oliba, Ista, Premude i Molata. Potom, kako se na Silbi, koja ima 300 obitelji, teže uzgajaju vinogradi i ostale kulture. Potom svjedoci kažu kako je Silba jako izložena buri jer je niska i nema zaklona. Zbog toga nema puno maslinika, a voćnjaci su neznatni. Silba također oskudijeva vodom pa su primorani koristiti boćatu vodu zbog čega često obolijevaju. Također su posvjedočili da vino nije ukusno kao ono u okolici Zadra (Starešina, 1973: 11-14). Pretpostavljamo ako se »riva z grozjun začarnila« da su Silbenjani više izvozili grožđe nego vino. Spomenimo još i svjedočenje kako Silbenjani od pamtivijeka priskrbljuju sredstva za život i sav novac za podizanje nastambi i obradu zemlje zaradama iz pomorstva (Starešina, 1973: 14). Naime, vinogradi su se mogli održavati najamnom radnom snagom i ulogom novca zarađenog u pomorstvu. Međutim, uglavnom su se vinogradima bavile žene i rijetki muškarci nesposobni za pomorstvo (Bošnjak, 1961: 27-29).

Stočarstvo

	Artur Lukin	Petar Starešina, 1971.
kunac	svaka fameja mora je dati jednu suhu kožicu od kunca 1; mora biti dodari i po jedna suha kožica od kunca (1. čin. 2. prizor); svaka fameja jednu suhu kožicu od kunca (2. čin); prije 2000 venecijanskih lir i jedna kožica od kunca na godišće (3. čin)	
ovčice	vaja i k oni dvin ovčican pojti (1. čin. 2. prizor); nose k ovcan vodu (1. čin. 2. prizor)	1759. ima stoke sitnog zuba 1108 (51. str.); stoka sitnog zuba drži se van sela (58. str.)
pčele		pčele (53. str.)

rogata marva		rogata marva (51. str.)
vo	znati ćeju onda kad in čarno vo nanogu zagazi (1. čin, 1. prizor)	1759. ima 60 grla krava i teladi; uzgoj krava (51. str.)

Kao dar grofici Mortosini, pored sira, bila je u drami *Ki će mi šoldi dati* »kožica od kunca«, što nije zapisano kao obavezni dar koji su Silbenjani dužni dati grofici. Silbenjani su, naime, 1770. za najam plaćali vlasnicima uz 1500 lira dva »barila kvasine« i dva »barila slane plave ribe« (Starešina, 1973: 4). »Kožica od kunca« plod je piščeve mašte.

Stoljećima je stočarstvo bilo temeljno gospodarsko obilježje otoka. Silbenjani su prvenstveno bili stočari, a kasnije su se počeli baviti poljoprivredom, više su bili pastiri nego težaci (Starešina, 1971: 13). Četvrtina proizvoda uaturi odnosila se na stočne proizvode: vunu, sir, janjce, jariće i brave.

U drami se spominje »vo« samo u prenesenom značenju, dok Starešina spominje uzgoj »rogate marve«. Možemo pretpostaviti kako je Lukin zaboravio spomenuti uzgoj krava jer u njegovo vrijeme toga više uopće nije bilo čak ni u sjećanjima najstarijih ljudi.

Silbenskim krajolikom prevladavali su oskudni pašnjaci u kamenjaru, pogodni za gojenje ovaca. Ovce su bile cijele godine vani, na otvorenome, bez pastirskog nadzora. Otočani su vlastite male pašnjačke površine ograđivali kamenim ogradama gdje su bile ovce na ispaši. Tijekom godine premještali su ih iz jedne »celine« u drugu.²² File i Mare su ih obilazile dva puta dnevno zbog mužnje. Parun Bepo i mornar Toni mislili su kako Mare i File nose vodu ovcama kada su ih sreli negdje »van sela«. Dakle, može se zaključiti kako je glavna silbenska domaća životinja bila ovca. Kvalitetna vuna i dobar ovčji sir bili su nadaleko poznati (Bošnjak, 1961: 29).

---

²² Praksa je to nekih jadranskih otoka, posebice Cresa i Paga, na kojem je prevladavao pregonski oblik stočarenja (Muraj, 1998: 68).

Riba se uopće ne spominje u drami. Naime ribarenje se ne može smatrati kao njihovo glavno zanimanje nego samo kao dopunsko (Starešina, 1971:13).

Kuća i oko kuće

	Artur Lukin	Petar Starešina, 1971.
kaba	s kablun od barila (1. čin. 2. prozor); kamo z otin kablun (1. čin. 2. prozor); gušta više nego vaš kaba talirov (1. čin. 2. prizor); sad nas čini jopet ov kaba runcati nase (1. čin. 2. prizor); kad smo hodili s kablun (3. čin); un zlosrični kablina (3. čin)	kabli, perićaci (61. str.)
kavaleti	i nan je sve parićano kavaleti i pajarici su nan novi (3. čin)	kavaletni ležaji (63. str.)
kolijevka		kolijevka (63. str.)
kuhinjski namještaj		sto, škama, banak (61. str.)
kuhinjski pribor		teraja, lopiž, kotlič, pinjata, bronzin, zdela, pijati, peruni, terine (63. str.)
mobija od luša	mora dobiti mobiju od luša (2. čin)	namještaj u građanskom stilu letto fornato (63. str.)
pajarica	i nan je sve parićano kavaleti i pajarici su nan novi (3. čin)	slamarica i vuneni madrac (63. str.)
stolnjak		stolnjak, ubrusi (63. str.)
škrinja		šknjinja, komo i boro (63. str.)
važ	va važini pištati (3.čin); pasivaju na smorac svažinimi (3. čin)	
varč	njemuj dosta varč vina pak je siromah kunteat (3. čin)	

U drami se spominju »kavaleti« kao uobičajeni težački kreveti. Međutim, dok se s jedne strane susrećemo s primitivnim pokuštvom, s druge

strane, kapetanske su kuće opremljene namještajem građanskoga tipa. Starešina specificira namještaj: »škrinja, komo i boro«, a Lukin jednostavno građanski namještaj naziva »mobija od luša«. Uz kuhinjski pribor i posuđe od drva i gline jednostavne domaće izrade u silbenskim kućama nalaze se fini porculan, staklo i metal (Starešina, 1971: 63).

Odjeća

	Artur Lukin	Petar Starešina, 1971.
roba	čekan ženu da mi donese malo provište i robu za vijaj (1. čin. 2. prizor);	
kalcete	na pozornici sa kalcetom u ruci (1. čin, 1. prizor); nadoplitan kalcete (1. čin, 2. prizor); po užanci s kalcetov rešetate (1. čin, 2. prizor)	bječve (64. str.)
starinska silbenska nošnja	kostimi: starinska Silbenska nošnja (uvodna didaskalija)	
popis miraza iz 1734.		brezrukavnjak, suknja od modrog platna, bluza, hinka, košulja, tkаница, pokarvača, košuljni rukavi, šešir, bječve, svečane cipele (64. str.)
staromodna toaleta	grofica Morosini u staromodnoj toaleti (uvodna didaskalija)	
rašket	paron Bepo s rašketom mornarskom (uvodna didaskalija)	
dio muške nošnje		crvena kapa (66. str.)
Kapetan Gašpar Mavro		mornarski prsluk, gradska nošnja (dolami), (66. str.) ²³

²³ U gradskoj nošnji slikan je pomorac Antun Pavlina 1794. Na desnom uhu ima zlatnu naušnicu, a na ruci prsten od smaragda (Starešina, 1971: 66).

Lukin nije opisivao silbensku nošnju već je samo naveo kako bi se glumci amateri trebali odjenuti u silbensku nošnju. Međutim, popisom odjevnih predmeta koji je Uršula Supičić, kćerka Bartula Supičića, udajom za Matiju Ivanušića donijela u miraz saznajemo kako bi mogla izgledati ženska nošnja (Starešina, 1971: 65).

Prema navodima Juras (1910: 15), silbenska se nošnja sastojala od bijele »pokarvače« na glavi,²⁴ »tkanice« (pasa), »modre suknje«²⁵ i »crnog brezrukavnjaka«. Starije žene nosile su neku vrstu crnog »pustenog šešira«, ali su mladi to odbacili. Muške nošnje se nitko ne sjeća, kaže Juras, a od muške nošnje Starešina (1971: 63) spominje samo crvenu kapu. Na dvama portretima kapetana Dominika Marije Silvestrića u knjizi *Pomorstvo Silbe* (Starešina, 1971.) Silbenjani su odjeveni u građansko odijelo. Osim rublja i odjeće od domaćeg platna izrađenog kod kuće, Silbenjani i Silbenke posjeduju finu odjeću građanskoga kroja nabavljenu u stranim lukama, navodi Starešina.

Brodovi i oko brodova

	Artur Lukin
arivati	ako agvanta burin, ja se ufan sutra arivati Vneci (1. čin, 1. prizor)
armati	Ča misliš da moj Beato Giuseppe malo gusta. Samo ga paz kako j' arman (1. čin, 3. prizor)
cima	mola cimu (1. čin, 3. prizor)
flok	iša flok i triket (1. čin, 3. prizor)
gundula	lafko j' njej v gunduli se voziti po Veneciji (1. čin, 1. prizor)
kaić	ne zaboravi kaić vezati pokarmu (1. čin, 3. prizor)
karag	skarcali karag (2. čin)

²⁴ Na portretu bračnog para iz sredine 18. stoljeća koji se nalazi u etnografskom muzeju u Zadru vidimo kako se »pokrvaca« pričvršćivala. Naime, krakovi marame pribadačama su bili pričvršćeni na potiljku.

²⁵ Ovakva se odjeća susreće u ženskoj nošnji dinarskog tipa. Gornja je vunena ženska odjeća prvotno doista bila modre boje iz sukna »omaštenog« u modro pa se naziva modrina (Radauš Ribari, 1997: 110).

karma	ne zaboravi kaić vezati pokarmu (1. čin, 3. prizor)
partiti	Reka san jej da ča će me pustiti partiti će bez i malo sperance. (2. čin)
partenca	A kad Vam je partenca Bepo? (1. čin, 3. prizor)
prova	vi tamo na provu (1. čin, 3. prizor)
skala	leva skalu (1. čin, 2. prizor)
navigati	Ča neznate ki delčić mi davate ča s Vami navigan (1. čin, 3. prizor) pak bih još malo naviga (1. čin, 1. prizor)
trabakul	un ki ima trabakul un more (3. čin)
trinket	iša flok i triket (1. čin, 3. prizor)

Vrste brodova i brodsku opremu nismo uspoređivali s knjigom *Po-morstvo Silbe*, već smo se usredotočili samo na ono što smo pronašli u drami. Parun Bepo Marinić odnosno Artur Lukin koristi uobičajene termine koje susrećemo u svakodnevnom jeziku od »navigati«, »arivati« i »partenca«, što se odnosi na dolazak i odlazak. Spominje dijelove broda: »provu« i »karmu«, potom »skalu« i neizostavnu »cimu«. Od slavnihi jedrenjačkih dana ostao je samo naziv za jedro »flok«. Lukin se nije upuštao u razgovor o vrstama brodova o kojima je sigurno znao dosta već je samo usput spomenuo »trabakul« koji je imao Bepo Marinić, »gondolu«, kojom se vozi grofica Morosini, i »kaić«, koji je vukao po krmi svaki trabakul.

Pobožnost

Bog smilovati	Ja iman sperancu da će nan se bog smilovati i da ćemo se deliberati od ovoga čemera (1. čin, 1. prizor)
namenjovati	parohjan svaku nediju posli mise namenjova (1. čin, 3. prizor)
Bog je da zdravje	Neka mu bog da zdravja (1. čin, 3. prizor); Toni: Bog je da zdravje (2. čin); Bog jej da zdravje , baš je prava ženska (2. čin)
s Bogun i božjin blagoslovun	ako ćeju se dobra, neka im bude s Bogun i božjin blagoslovun (1. čin, 1. prizor)
letanije	Povidi s mi tog puno, cele letanije (1. čin, 3. prizor)
Očenaš, Zdrava Marija i Slava Ocu	a un Očenaš, Zdrava Marija i Slava ocu ki se moli svaku nediju (1. čin, 2. prizor); i senca falo svaku nediju jedan Očenaš Zdravu Mariju i Slava Ocu za Vaše zdravlje (2. čin)

Još je Ljubomir Juras (1910: 15) spominjao kako su Silbenjani bili pobožni i umjereni ljudi. Likovi iz drame, obične žene File i Mare, vrlo često se pozivaju na Boga koji će se smilovati, blagosloviti ili dati zdravlja. Potom saznajemo kako svaku nedjelju idu na misu i mole za svoju gospodaricu. Pobožnost je bila dio svakodnevice tako da su »letanije« upotrebljavali u prenesenom značenju.

Bogati silbenški pomorci obilato su darivali crkve i župu kao dar ili zadužbinu.²⁶ U Silbi je postojao župnik od 1560. te sestre Klanjateljice Krvi Kristove od 1927. što određuje duh tradicionalnog katoličkog življenja na otoku. Šest crkava na malom otoku, sagrađenih od 5. do polovice 19. stoljeća, svjedoče o bogatom vjerskom i kulturnom životu Silbenjana. Iz popisa svećenika saznajemo kako su svećenici u doba otkupa Silbe bili don Dominik Supičić i Martin Moro, pretpostavljamo, podrijetlom sa Silbe.

PUČKA DRAMA I PREDSTAVLJAČKI FOLKLOR²⁷

Radnja drame *Ki će mi šoldi dati* smještena je u točno određeno povijesno doba, 1852., kada se otkupila Silba, ali folklorni dio ovog igrokaza odnosi se na neko neodređeno vrijeme kako bi se stvorila predodžba da je

---

²⁶ Popis zadužbina nalazi se u Starešina (1971: 76). O bogatoj duhovnoj baštini govori Ivana Prijatelj Pavičić (2013: 210-228) navodeći popis svećenika od 1560. do danas.

²⁷ U sklopu nastojanja da se Silba proglasi parkom prirode Mjesna zajednica Silbe obratila se Organizaciji mladih istraživača da svojim istraživanjem pridonesu njihovu naumu. Etnološko istraživanje trajalo je od 8. do 16. veljače 1980. Njihovi radovi objavljeni su u *Etnološkoj tribini* 11-12 (4-5) 1983. Jasna Čapo je pisala o pokladnim i uskrsnim običajima u poglavlju *Proljetni ciklus godišnjih običaja na Silbi*, Lidija Nikočević o jesenskim običajima te o životnim običajima rođenja, svadbe i smrti, a Mladen Tomljenović o zimskom ciklusu i legendama i vjerovanjima te o ribolovu na Silbi. Najviše smo koristili rad Maje Povrzanović koja je istraživala pjesme, glazbu i plesove na Silbi.

u povijesti postojala neka stara, postojana kultura (Čale Feldman, 1997: 79). S jedne strane, Lukin je prekapao po folklornim tekstovima/pjesmama bez obzira na motive, s druge strane, temeljna sastavnica hrvatskoga pučkog igrokaza jest glazba koja je preuzeta iz bečko-dunavske kazališne sredine (Batušić, 1973: 11). U drami *Ki će mi šoldi dati* funkcija glazbe sastoji se u zaokruživanju idilične zavičajne atmosfere, u slavljenju lokalne zajednice i njezinu distanciranju od velikog svijeta, o čemu je govorio Bobinac (2001: 34) kada je bila riječ o pučkim igrokazima. Glazba dobiva ravnopravan dramaturški status s ostalim faktorima u građenju igrokaza kao njihov sastavni dio. Lukin je u dramu ukomponirao već poznate pjesme i komunikacija s publikom mogla se uspostaviti tako da su svi zajedno mogli pjevati poznatu pjesmu. I ples i pjesma bili su poznati svim Silbenjanima, a poslije predstave glumci su zajedno s publikom plesali taj isti ples i pjevali te iste pjesme. Na kraju rukopisa nalaze se pjesme koje se pjevaju u 1. činu kada izvođači dolaze na pozornicu: »Poslušajte moja braća draga / ča učine mladići iz Lopara / baš na vazan na pametni danak / da će mladi učiniti tanac«. Drugu kiticu pjevaju kada napuštaju pozornicu: »To ni bile lire ni svirale / Ni nijene nikakove sprave / Samo jedan arganel ingleški / Kij donesa Bruža Ferčić« ili »Sijala Mare murtelu«. Kada ulaze na pozornicu u 3. činu pjevaju pjesmu: »Mi pojdemo Tomi, Talijancu / Da nam zajme libar za užancu / Da idemo po selu pivati / I divojke veselo daržati«. I na samom kraju, prije nego zastor padne, pjeva se pjesma: »Kraj se bili po sridi kanala / Trideset milja nedaleko grada / To se braćo naša Silba zove / u kojoj se golubice goje«.

Silbenjanima je ples bio dio svakodnevice pa je bilo nemoguće zamisliti bilo koje narodno slavlje, rođenje, pir, crkveni blagdan ili poklade bez plesa. U prvom činu plesom i pjesmom predstavljaju se bezbrižni mladići i djevojke koji usput spominju buduću svadbu. Na početku trećeg čina ples je sastavni dio svadbe mladića Loparanina i djevojke iz Sela, a na kraju trećeg čina ponovo plešu mladići i djevojke jer se slavi otkup Silbe. Plesalo se uz liru, a, pretpostavljamo, u doba otkupa Silbe na mih kojega se u Lukinovo

vrijeme samo prisjećalo najstarije stanovništvo pa mih Lukin uopće i ne spominje.

Na instrumentu liri zadnji put se sviralo 1952., upravo na proslavi 100. obljetnice otkupa otoka za vrijeme ove predstave. Posljednji Silbenjanin koji je znao svirati liru bio je Ante Merlo koji je umro 1962.²⁸ Sibenski tanac uz pratnju lire plesao se na svim priredbama do 1885., kada se počiju uvoditi građanski plesovi koji se plešu uz pomoć harmonike (Starešina 1971:73). Ples se održavao svaki dan osim petka i to na nekoliko mjesta. Najomiljeniji plesovi bili su: silbenski ples (»sibenski tanac«), »postolina«, »šotič« i »kvatro paši«.²⁹ Igralo se do kraja 18. stoljeća pod otvorenim nebom na »igrišću«. Plesalo se u nedjelju ili na blagdane poslije službe u crkvi. Starešina navodi stihove koji se odnose na tanac i liru: »Barba Šime hote nan zvoniti / Varč ćemo vam piva mi platiti / Moja lira neće da udara / Moja lira gušta me dinara« (Starešina 1971:73). Ples je sastavni dio dramske radnje pa se u igrokazu *Ki će mi šoldi dati* zapodjene razgovor o plesu. Iz razgovora saznajemo kako se pleše svaku nedjelju. Za plesati kaže »obarnuti se« (3. čin). Pleše se na dva mjesta: na »gumnu« i na »zalizanom dvoru« gdje se bolje »tanca« (3. čin), kako kažu mladići. Uspoređuje »zalizani dvor« s »gumnom« (3. čin) gdje ima prašine pa plesači budu prašnjava.³⁰ Mjesto za ples izvan Sela koje Starešina naziva »igrišće« ili »gumno«, kako naziva Loparanin, može se tumačiti ili kao dva mjesta za ples ili samo piščeva svijest o tome da postoji »gumno« izvan Sela na kojem se plesalo.

---

²⁸ O instrumentu lira, a posebice o liri na Silbi koja se spominje u igrokazu pisao je Andrija Stojanović (1966: 59-84).

²⁹ O silbenskom plesu govori Starešina (1971: 73), potom Čapo (1984: 11) navodi kako se plesalo uz pratnju harmonike. Više o silbenskim plesovima u Ruždija (2013: 238-250), koja donosi povijest i način silbenskog plesa.

³⁰ Starešina (1971: 72) na temelju usmenog podatka piše kako se igralo kolo u blizini crkve svetoga Marka na jednoj čistini pored lokve. Mjesto se nazivalo Arnić i naziv se izgubio. Crkva sv. Marka nalazi se jugoistočno od Sela za razliku od Lopara koje se nalazi sjeverozapadno od Sela.

I još jedna zanimljivost, uz ples i »malo zakantajte« (3. čin), kaže teta File, može se tumačiti da u pauzi mladići i djevojke pjevaju ili da pjevaju dok plešu. Međutim, uobičajena je pojava da otočani plešu uz harmoniku ili mih bez pjevanja.

ZAKLJUČAK

Na otoku Silbi kao općinskom i kulturnom središtu gdje je postojala tradicija amaterskih predstava, pomorac Artur Lukin mogao je napisati i izvesti dramu *Ki će mi šoldi dati* kao nešto što je silbenskoj publici i amaterima glumcima bilo prihvatljivo. Za glavne junake Lukin nije uzeo kapetane ili pomorce, već težake, što mu je omogućilo da progovori o folklornim običajima te opiše materijalnu, društvenu i duhovnu kulturu starih Silbenjana o kojima je mogao slušati i koju je donekle i sam živio. Lukinu su bile poznate sve okolnosti pod kojima su Silbenjani otkupili Silbu od Marka Raguzina. U povijesnu činjenicu na neki je način ukomponirao zaplet koji nema potvrdu u povijesnim činjenicama. I dok je grofica Morosini povijesna ličnost koja je stvarno prodala otok Marku Raguzinu, s druge strane postupci kapetana i paruna Bepa Marinića nisu povijesno utemeljeni iako njegovo ime možemo naći u popisu silbenskih pomoraca. Ostali likovi težaka koji su uglavnom nositelji radnje plod su piščeve mašte.

Bez obzira na to što smo u tekstu pronašli elemente građanske drame s mnoštvom melodramatskih momenata, igrokaz *Ki će to platiti* proizašao je iz lokalnog ambijenta, iz mjesnoga govora i malomještanske sredine. S druge strane, u igrokazu pronalazimo dokumentarna obilježja s preslikavanjem etnografskih motiva i s izabranim segmentima folklornih i glazbenih oblika, dok je u pozadini nazočna kršćanska tradicija.

Drama se izvodila povodom stote godišnjice otkupa pa je slavljeničko ozračje postigao uravnoteženim odnosom između zabavljačkih i socijalno-kritičkih elemenata. Uravnoteženost je postigao tako da je s jedne strane

tema povijesna pa je igrokaz strogo povijesno uokviren, dok s druge strane u književnoj varijaciji oslikava epizodu ili isječak iz života bogate predaje. Kolektivne projekcije i predstavljачke simbole Lukin je selektivno unosio u igrokaz, a putem glazbe, plesa i običaja uključio je folklorne elemente i tako je spojio pučku dramatiku i predstavljачki folklor. Stvarao je slike iz tradicijskog života i folkloru pa se pred nama događaju dvije vrste kazališnih slika: pučka dramatika napisana u maniri građanske drame i vremen-sko-prostorno širi kontekst folklornog predavljanja.

LITERATURA

- Nikola Batušić. 1973. *Pučki igrokazi XIX. Stoljeća*, Zagreb: Matica hrvatska, Zora.
- Sergej Beluhati. 1981. »Prema poetici melodrame«, u: *Moderna teorija drame*, Mirjana Miočinović, (ur.) Beograd: Nolit, 428-449.
- Marijan Bobinac. 1984. »Pučki teatar njemačkog govornog područja«, *Umjetnost riječi*, 26, 4: 335-346.
- Marijan Bobinac. 1991. *Otrovani zavičaj : njemački pučki komad u dvadesetom stoljeću*, Zagreb: CKDE.
- Marijan Bobinac. 1998. »Prošlost i suvremenost u pučkom ruhu : pučki komadi Josipa Eugena Tomića«, *Umjetnost riječi*, 42, 3/4: 141-184.
- Marijan Bobinac. 2001. *Puk na sceni: studije o hrvatskom pučkom komadu*, Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Adriana Car Mihec. 1994. »Uloga i značenje Freudenreichovih 'Graničara' u razvoju pučkog igrokaza«, *Fluminensia*, 6 (1-2): 143-151.
- Lada Čale Feldman. 1995. »Prolegomena istraživanja hrvatskog amaterskog kazališta: Primjer izbjegličkih radionica«, *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 32 (2): 235-252.
- Lada Čale Feldman. 2006. »Znanost, prostor, vrijeme obrisi (hrvatske) književne antropologije«, u: *Čovjek – prostor – vrijeme*, Zagreb: Disput.
- Jasna Čapo. 1983. »Proljetni ciklus godišnjih običaja na Silbi«, *Etnološka tribina: Godišnjak hrvatskog etnološkog društva*, 11-12 (4-5): 11-12 (4-5):11-17.
- Ljubomir Jurić. 1991. *Silba* (pretisak), Zadar: Društvo za zaštitu prirode Silba.

- Ivan Lozica. 2008. *Zapisano i napisano: folkloristički spisi*, Zagreb: AGM.
- Roberto Maligeti. Fabijeti, Ugo. Matera, Vinčenco. 2002. *Uvod u antropologiju – od lokalnog do globalnog*, prevela Mirela Radoslavljević, Beograd: Clio.
- Aleksandra Muraj. 1981. »Obrisi svakodnevnog života zlarinskih težaka«, *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 18 (1):257-318.
- Lidija Nikočević. 1983. »Godišnji (jesenski) običaji i životni običaji na Silbi«, *Etnološka tribina: Godišnjak hrvatskog etnološkog društva*, 11-12 (4-5):, 11-12 (4-5):17-21.
- Cvijeta Pavlović. 2000. »Dramske tehnike Josipa Eugena Tomića«, *Dani hvarskog kazališta. Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti*, 26. (1.): 273-285.
- Maja Povrzanović. 1983. »Pjesme, glazbala i plesovi Silbe – građa s terenskog istraživanja«, *Etnološka tribina: Godišnjak hrvatskog etnološkog društva*, 11-12 (4-5): 27-43.
- Jelka Radauš Ribari. 1997. *Ženska narodna nošnja u Istri*, Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.
- Ajša Ruždija. 2013. »Plesovi i pjesme otoka Silbe«, u: *Otok Silba, prirodno i kulturno blago* Jamina, Mužinić; Jenő J. Purger (ur.), Zadar: Sveučilište u Zadru. »Silba je proslavila 100-godišnjicu ispod feudalno kmetskog odnosa«. *Glas Zadra*, god. 3. br. 47. 22. ožujka 1952.
- Petar Starešina. 1963. »Kapetan Bartul Supičić Silbljanin«, *Radovi instituta JAZU u Zadru*, 10: 417-426.
- Petar Starešina. 1971. *Pomorstvo Silbe*, Zadar: Institut JAZU u Zadru.
- Petar Starešina. 1973. »Kolonat na Silbi (u povodu 120. obljetnice otkupa otoka)«, *Radovi instituta, JAZU u Zadru* 20:1-21.
- Petar Starešina. (1985.), »Silba«. U: Brajković (ur.) *Pomorska enciklopedija* 7: 283-284. Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
- Andrija Stojanović. 1966. »Jadranska lira«, *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 4 (1): 59-83.
- Darko Suvin. 1973. »Dramatika Iva Vojnovića«, *Dubrovnik*, 20, (5/6): 7-55.
- Mladen Tomljenović. 1983. »Godišnji običaji (zimski ciklus) na Silbi«. *Etnološka tribina: Godišnjak hrvatskog etnološkog društva*, 11-12 (4-5): 11-12 (4-5): 21-25.
- Ivica Vigato. 2010. »Leksik dviju bratovština iz 17. stoljeća«, *Kroatologija*, 1(2): 218-2.

THE DRAMA *THE CONVENIENT SHOW IN THREE ACTS MOTIVATED
BY CENTENARY REPURCHASE OF THE ISLAND OF SILBA*
OR *WHO IS GOING TO GIVE ME MONEY* BY ARTUR LUKIN
FROM SILBA ISLAND

Abstract

Artur Lukin is the mariner who did not write dramas otherwise. He wrote the drama motivated by centenary anniversary repurchase of the island from »kolonat«. He named it *The Convenient Show in Three Acts Motivated by Centenary Repurchase of the Island of Silba* or *Who is going to give me money*. The authoress of this paper contextualizes historical motives of repurchase of Silba in 1852, and in 1952. when the show came about and when one century anniversary was celebrated. The play presents balanced relationship between entertaining and socio-critical elements. The author Artur Lukin presented himself by historical topic on one side, so that the play was strictly historically framed by the occasion of the repurchase of Silba and on the other side, it gives multitude clips from everyday life on the island. Sharp boundaries between auditorium and acting are deleted at moments in drama. There is parallelism of two cultures on Silba, rural and urban. That's why the drama respects composition of civil drama and folk plays. That is what Artur Lukin inherited from the theatrical life on Silba in the period between The First and The Second World War. On the other side the drama is compounded of folk elements: there is music played on lira, Silba folk dance is danced, wedding ceremony is performed, and in stage directions there is even the description of Silba folk costumes.

Key words: Silba; repurchase; folk drama; civil drama; amateurism; everyday life